ԵՐԵՎԱՆԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ

ԻՐԱՎԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԵՊՀ իրավագիտության ֆակուլտետի ասպիրանտների և հայցորդների նստաշրջանի նյութերի ժողովածու

2(2) 2018

Երևան
2019

Հրատարակության է երաշխավորել Երևանի պետական համալսարանի գիտական խորհուրդը

Գլխավոր խմբագիր՝
իրավ. գիտ. դոկտոր, պրոֆեսոր,
ՀՀ ԳԱԱ ակադեմիկոս Գ. Ս. Ղազինյան

Խմբագրակազմ՝
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Հ. Գաբուզյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ս. Ա. Դիլբանդյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Գ. Բ. Դանիելյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Մ. Հայկյանց
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Ա. Գ. Վաղարշյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Դ. Ավետիսյան
իրավ. գիտ. դոկտոր,
պրոֆեսոր Վ. Վ. Ստեփանյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Կ. Ա. Գևորգյան
իրավ. գիտ. թեկնածու,
դոցենտ Ս. Գ. Մեղրյան

Հիմնադիր և հրատարակիչ՝
Երևանի պետական
համալսարան

Խմբագրության հասցեն՝ ՀՀ,
0025, Երևան, Ալեք
Մանուկյան 1, ԵՊՀ
իրավագիտության
ֆակուլտետ
Հեռ.՝ 060-71-02-43

Էլ. կայք՝ publications.ysu.am
publishing.ysu.am

Խմբագրությունը կարող է
հրապարակել նյութեր՝
համամիտ չլինելով
հեղինակների
տեսակետներին:

e-mail: law@ysu.am
Տպագրական 26,25 մամուլ:

Տպաքանակը՝ 100
Հանձնված է շարվածքի՝
15.01.2019
Հանձնված է տպագրության՝
02.05.2019

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Գևորգ Վիրաբյան

ՊՐԵԶՈՒՄՊՑԻԱՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅԱՆ ՄԵԹՈԴԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 7

Ռոզա Աբաջյան

«ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԴԵՄՈԿՐԱՏԻԱՅԻ» ՀԱՅԵՑԱԿԱՐԳԸ ԵՎ ԱՆՄԻՋԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՁԵՎԵՐԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԸ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ՍԵՐՆԴԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՒՄ (1918-1926 ԹԹ.).....42

Տաթևիկ Նահապետյան

ԴԻՄՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՎԱՐՉԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ՀԱՐՈՒՑՄԱՆ ՀԻՄՔ 52

Սոսե Բարսեղյան

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԻՇԽԱՆՈՒԹՅԱՆ՝ ՄԱՐԴՈՒ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐՈՎ ԵՎ ԱԶԱՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐՈՎ ՍԱՀՄԱՆԱՓԱԿՎԱԾՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՆՑՔԱՅԻՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԱԴՐՈՒՄՆԵՐ.....63

Արմինե Դանիելյան

ՎԱՐՉԱՐԱՐՈՒԹՅԱՄԲ ՊԱՏՃԱՌՎԱԾ ՎՆԱՍԻ ՀԱՏՈՒՑՄԱՆ ԱՐԴԻ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ 77

Սոսի Ալեքսանյան

ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՐՑԱԽԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԻ ԿՈՂՄԻՑ.....88

Քրիստինե Գաբուզյան

ՀԱՅՑԱՅԻՆ ՎԱՂԵՄՈՒԹՅԱՆ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏԻ ԷՈՒԹՅՈՒՆԸ.....101

Արթուր Վարդանյան

ԿՈՌՊԵՐԱՏԻՎԸ ՈՐՊԵՍ ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԻ ՅՈՒՐԱՀԱՏՈՒԿ ՏԵՍԱԿ.....122

Եվա Սաղոյան

ԶԲՈՍԱՇՐՋԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՏՈՒՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆԱԳՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԸ 137

Ռուբինա Պետրոսյան

ԽՆԱՄԱԿԱԼՈՒԹՅՈՒՆԸ ԵՎ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹՅՈՒՆԸ, ԽՆԱՄԱՏԱՐ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ՈՐՊԵՍ ԱՌԱՆՑ ԾՆՈՂԱԿԱՆ ԽՆԱՄՔԻ ՄՆԱՑԱԾ ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԽՆԱՄՔԻ ԵՎ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԻՆՍՏԻՏՈՒՏՆԵՐ (ԻՐԱՎԱՀԱՄԵՄԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ) 153

Սամինե Պետրոսյան

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԲԱԺՆԱՅԻՆ ՍԵՓԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՔՈ ԳՏՆՎՈՂ ԳՈՒՅՔԻ ՏՆՕՐԻՆՈՒՄԸ 178

Աշխեն Սողոմոնյան

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾԱՐՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒՄԸ 192

Էդգար Կարապետյան

ԱՆՉԱՓԱՀԱՄՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԱՏԱՐՎՈՂ ԲՌՆԻ ՍԵՌԱԿԱՆ ՀԱՆՑԱԳՈՐԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔԸ, ՎԻՃԱԿԸ ԵՎ ՇԱՐԺԸՆԹԱՑԸ ՀՀ-ՈՒՄ 210

Նունե Հայրապետյան

ՄԵԴԻԱՑԻԱՅԻ (ՀԱՇՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ) ԻՐԱԿԱՆԱՑՈՒՄԸ ՈՐՊԵՍ ՊՐՈԲԱՑԻՈՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾԱՌՈՒՅԹ.....222

Լիանա Եդիգարյան

ՊԱՏԻԺԸ ՊԱՅՄԱՆԱԿԱՆՈՐԵՆ ՉԿԻՐԱՌԵԼԻՍ ՍԱՀՄԱՆՎԱԾ ՓՈՐՁԱՇՐՋԱՆԻ ՎԵՐԱՑՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԻ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ՔՐԵԱԻՐԱՎԱԿԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ՈՐՈՇ ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ.....233

Ռոզա Աբրահամյան

ԱՆՉԱՓԱՀԱՍ ԴԱՏԱՊԱՐՏՅԱԼՆԵՐԻ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԱԶԱՏԱԶՐԿՄԱՆ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՏԱՐԲԵՐԱԿՄԱՆ ԵՎ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՀԱՐՑԵՐԻ ԻՐԱՎԱԿԱՆ ԿԱՐԳԱՎՈՐՈՒՄԸ.....247

Սրբուհի Գալյան

ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՆՁԱՆՑ ՆԿԱՏՄԱՄԲ ԿԻՐԱՌՎՈՂ ՊԱՏԻԺՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ.....259

Տիգրան Ղազարյան

ՄԱՍՆԱՎՈՐ ՄԵՂԱԴՐԱՆՔԻ ԳՈՐԾԵՐՈՎ ՔՐԵԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹ ՆԱԽԱՁԵՌՆԵԼՈՒ ՀԻՄՆԱԽՆԴԻՐՆԵՐԸ.....269

Անի Դանիելյան

ՆԱԽՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱԿԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅԱՆ ԱՌԱՐԿԱՅԻ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ.....293

Առնոլդ Վարդանյան

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲՆՈՒՅԹԻ ՀԱՐԿԱԴՐԱՆՔԻ ՄԻՋՈՑՆԵՐԻ ԿԻՐԱՌՄԱՆ ՎԱՐՈՒՅԹԻ ԱՌԱՆՁԻՆ ՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ՏԱՐԲԵՐԱԿՄԱՆ ՀԻՄՆԱՀԱՐՑԵՐԸ.....310

Անի Չիլինգարյան

ՊԱՐՏԱՎՈՐԵՑՄԱՆ ԵՎ ՈՉ ԻՆՔՆՈՒՐՈՒՅՆ ՎԻՃԱՐԿՄԱՆ ՀԱՅՑԵՐԻ ՀԱՐԱԲԵՐԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆԸ.....327

Լիլիթ Պետրոսյան

«EX OFFICIO» ՄԿԶԲՈՒՆՔԻ ԻՐԱՑՄԱՆ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹՅԱՆ ՓՈՒԼՈՒՄ 340

Անի Միքայելյան

ԸՆԴԱՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆՆԵՐԻ ԽԱԽՏՄԱՆ ՀԵՏԵՎԱՆՔՆԵՐԸ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԳՈՐԾԻ ՀԱՐՈՒՑՄԱՆ ՓՈՒԼՈՒՄ.....354

Տիգրան Դաղունց

ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՇՐՋԱՆԱԿՆԵՐՈՒՄ ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱ ԱՆՁԱՆՑ ՀՈՂԱՅԻՆ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ԴԱՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՈՐՈՇ ՀԱՐՑԵՐ 370

Տաթևիկ Սարուխանյան

ՀԱՇՏԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ՝ ՈՐՊԵՍ ՎԵՃԵՐԻ ԼՈՒԾՄԱՆ ԱՅԼԸՆՏՐԱՆՔԱՅԻՆ ԸՆԹԱՑԱԿԱՐԳԻ ԷՈՒԹՅՈՒՆՆ ՈՒ ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ 386

Գրիգոր Չոբանյան

ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԻՆՔՆԻՇԽԱՆՈՒԹՅՈՒՆԸ ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԳԼՈԲԱԼԻԶԱՑՄԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՒՄ 405

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹՅԱՆ ԼՈՒԾԱՐՄԱՆ ՀԻՄՔԵՐԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԴԱՍԱԿԱՐԳՈՒՄԸ

Աշխեն Սողոմոնյան[1]

Հայաստանի Հանրապետությունում մշտապես ստեղծվում են տնտեսական ընկերություններ, որոնք ակտիվորեն մասնակցում են քաղաքացիական շրջանառությանը: Սակայն այդ գործընթացին զուգահեռ տեղի է ունենում նաև այդ իրավաբանական անձանց մի մասի լուծարում՝ պայմանավորված տարբեր պատճառներով: Ընդ որում՝ դա տեղի է ունենում ինչպես նման ընկերությունների հիմնադիրների (մասնակիցների) կամքով, այնպես էլ անկախ նրանց կամքից: Ուստի այդ գործընթացի ճիշտ կազմակերպման հարցում ի սկզբանե անհրաժեշտ է հստակ սահմանել ընկերությունների լուծարման հիմքերը, որպեսզի հետագա ընթացքը կազմակերպվի օրենքով սահմանված ընթացակարգով՝ հաշվի առնելով բոլոր կողմերի իրավունքների պաշտպանության ապահովման կարևորությունը:

Իրավաբանական անձանց լուծարման հիմքերի քննարկման համատեքստում անհրաժեշտ է պարզել «հիմք» իրավաբանական հակացության էությունը: Ընդհանուր առմամբ այն կարելի է օգտագործել որպես իրավունքի որևէ օբյեկտի, սուբյեկտի կամ հենց իրավահարաբերության գոյության անհրաժեշտ և բավարար պայման: Բայց պարզ է, որ իրավունքի օբյեկտի կամ սուբյեկտի գոյության համար որևէ հիմքի առկայություն անհրաժեշտ չէ: Իրավագիտության համար դրանց գոյությունը պայմանավորված չէ որևէ հիմքի առկայությամբ: Հետևաբար միայն իրավահարաբերություններն ունեն առաջացման, դադարման կամ փոփոխման հիմքեր: Իրավահարաբերությունները մասնագիտական գրականության մեջ բնութագրվում են որպես իրավունքով կարգավորվող հասարակական հարաբերություններ, որոնց մասնակիցները վերածվում են պետության կողմից երաշխավորված և պահպանվող սուբյեկ-

[1] ԵՊՀ քաղաքացիական իրավունքի ամբիոնի հայցորդ, գիտական ղեկավար՝ ի. գ. թ., դոցենտ Դ. Մ. Սերոբյան:

տիվ իրավունքների ու պարտականությունների կրողների[1]: Իսկ իրավահարաբերության առաջացման հիմքերն այն իրավաբանական փաստերն են, որոնցով օրենքը պայմանավորում է դրանց առաջացումը: Իրենց հերթին իրավաբանական փաստերն այն իրական հանգամանքներն են, որոնց առկայության կամ բացակայության հետ օրենքը կապում է քաղաքացիական իրավահարաբերությունների առաջացումը, փոփոխումը կամ դադարումը[2]: Նման մտահանգումը հաստատում է այն փաստը, որ իրավաբանական անձի լուծարումը, հանդիսանալով իրավադադարեցնող իրավաբանական փաստ, ինքնին իրավահարաբերություն է, որի ծագման համար անհրաժեշտ է համապատասխան հիմքերի առկայություն: Հետևաբար իրավաբանական անձի լուծարման հիմք են այն իրավաբանական փաստերը, որոնք հանգեցնում են իրավաբանական անձի գոյության դադարման: Միևնույն ժամանակ ինչպես լուծարման՝ որպես իրավաբանական փաստի, այնպես էլ դրա՝ որպես իրավահարաբերության պարագայում անհրաժեշտ է ուսումնասիրել դրա ծագման հիմքերի իրավական բնույթը, ինչն ունի կարևոր տեսական, ինչո՞ւ չէ, նաև գործնական նշանակություն:

Անդրադառնալով լուծարման հիմքերի ուսումնասիրմանը՝ հարկ է ընդգծել, որ գրականության մեջ իրավաբանական անձի լուծարումը պատկերավոր ձևով համեմատվում է ֆիզիկական անձի մահվան հետ: Օրինակ՝ Վ. Ի. Սինայսկին, բացահայտելով իրավաբանական անձի լուծարման էությունը, նշել է, որ «հնարավոր է իրավաբանական անձի բնական մահ դրա նպատակին հասնելու հետևանքով, հնարավոր է նաև ինքնասպանություն, երբ իրավաբանական անձի հիմնադիրները բավարար միջոցներ չունենալու պատճառով կամավոր լուծարման մասին որոշում են ընդունում, հնարավոր է նաև բռնի սպանություն, երբ պետությունը դադարեց-

---

[1] Տե՛ս **Ավետիսյան Վ. Դ.,** Կորպորատիվ իրավահարաբերությունների արդի հիմնահարցերը Հայաստանի Հանրապետությունում (տնտեսական ընկերությունների օրինակով), Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2013, էջ 18:

[2] Տե՛ս **Բարսեղյան Տ. Կ.,** Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, Առաջին մաս, ԵՊՀ հրատ., Երևան, 2006, էջ 67:

նում է իրավաբանական անձի գործունեությունը կանոնադրային նպատակներից շեղվելու պատճառով»[1]:

Տնտեսական ընկերությունների լուծարման մասին որոշում ընդունելու հիմք կարող են հանդիսանալ այն հանգամանքները, որոնք թվարկված են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի[2] (այսուհետ՝ Օրենսգիրք) 67-րդ հոդվածի 2-րդ կետում: Նման հանգամանքներ են այն ժամկետի լրանալը, որով իրավաբանական անձը ստեղծվել է, այն նպատակին հասնելը, որի համար այն ստեղծվել է, այն ստեղծելու ժամանակ թույլ տրված օրինախախտումների կապակցությամբ իրավաբանական անձի գրանցումն անվավեր ճանաչելը, առանց թույլտվության (լիցենզիայի) կամ օրենքով արգելված գործունեություն իրականացնելը, օրենքի կամ այլ իրավական ակտերի բազմակի կամ կոպիտ խախտումները և այլն: Հետևաբար Օրենսգիրքը նախատեսում է մի շարք հիմքեր, որոնց առկայության պայմաններում իրավաբանական անձը լուծարելու անհրաժեշտություն է առաջանում: Ի տարբերություն բոլոր իրավաբանական անձանց՝ տնտեսական ընկերությունները, հաշվի առնելով նրանց կազմակերպաիրավական ձևի առանձնահատկությունները, ունեն լուծարման առանձնահատուկ հիմքեր, որոնք բնութագրական են միայն նրանց: Ասվածը կարող ենք հիմնավորել հետևյալ օրինակով: «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի[3] 51-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված է, որ ընկերությունը կարող է դատական կարգով հարկադիր կերպով լուծարվել միայն օրենքով սահմանված դեպքերում և կարգով, իսկ նույն հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված է, որ ընկերության լուծարումն իրականացվում է Օրենսգրքով սահմանված կարգով և պայմաններով: Ուստի դատարանը կարող է սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունը լուծարելու մասին վճիռ կայացնել, եթե առկա լինի Օրենսգրքի 67-րդ հոդվածով նախատեսված որևէ հիմք: Բացի այդ՝ սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների համար որպես լուծար-

---

[1] Տե՛ս **Синайский В.И.,** Русское гражданское право, Выпуск 1, Общая часть и вещное право, Киев, 1914, էջ 329, կամ **Мейер Д.И.,** Русское гражданское право, էջ 153:

[2] Տե՛ս ՀՀՊՏ 1998/17 (50), 10.08.98:

[3] Տե՛ս ՀՀՊՏ 2001/38 (170), 07.12.01:

ման առանձնահատուկ հիմք համանուն օրենքի 34-րդ հոդվածի 2-րդ մասով նախատեսված է, որ ընկերության պետական գրանցումից հետո՝ մեկ տարվա ընթացքում, կանոնադրական կապիտալն ամբողջությամբ չվճարելու դեպքում ընկերությունը պարտավոր է կա՛մ հայտարարել իր կանոնադրական կապիտալի նվազեցումը՝ մինչև կապիտալի փաստացի չվճարված չափը, և օրենքով սահմանված կարգով գրանցել կանոնադրական կապիտալի նվազեցումը, կա՛մ որոշում ընդունել ընկերության լուծարման մասին: «Բաժնետիրական ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի[1] 38-րդ հոդվածի 7-րդ կետով լուծարման առանձնահատուկ հիմք է նախատեսված բաժնետիրական ընկերությունների համար, որի համաձայն՝ երեք հաջորդական տարիների ընթացքում արտոնյալ բաժնետոմսերին հասանելիք շահութաբաժինը չվճարելը կարող է հիմք հանդիսանալ ընկերությունը դատական կարգով լուծարելու համար: «Բանկերի և բանկային գործունեության մասին» ՀՀ օրենքի[2] 72-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ բանկը լուծարվում է լիցենզիան անվավեր ճանաչելու, լիցենզիան ուժը կորցրած ճանաչելու և այլ դեպքերում: Հետևաբար Կենտրոնական բանկը կարող է նախաձեռնել բանկը լուծարելու գործընթաց, եթե առկա է վերը թվարկված հիմքերից որևէ մեկը:

Ինչպես արդեն նշել ենք, ընկերության լուծարման հիմք են հանդիսանում այն հանգամանքները, որոնց հետ օրենքը կապում է իրաբանական անձը լուծարելու հնարավորությունը: Այդ հանգամանքները իրավաբանական փաստեր են, քանի որ դրանց հետ օրենքը կապում է որոշակի իրավական հետևանքներ[3]: Նման հետևանք է համարվում համապատասխան ընկերության լուծարումը: Ընդ որում՝ նշված հիմքերը (իրավաբանական փաստերը) կարող են լինել ինչպես իրավաբանական դեպքերը (օրինակ՝ ժամկետի լրանալը, որով ընկերությունը ստեղծվել է), այնպես էլ իրավաբանական գործողությունները (առանց թույլտվության գործունեություն իրականացնելը):

---

[1] Տե՛ս ՀՀՊՏ 2001/34 (166), 06.11.01:

[2] Տե՛ս ՀՀԱԺՏ 1996/12:

[3] Տե՛ս **Красавчиков О.А.,** Юридические факты в советском гражданском праве, «Госюриздат», 1958, էջ 19:

Լուծարման հիմք են համարվում այն հանգամանքները, որոնց առկայության դեպքում ընկերությունը կարող է լուծարվել, իսկ դրանց բացակայությունը բացառում է այդ գործընթացը: Այսպես ընկերությունը կարող է հարկադիր կարգով լուծարվել, եթե ապացուցվի, որ այն գործել է առանց համապատասխան թույլտվության: Հետևաբար՝ նման փաստի հաստատումն ընկերությունը լուծարելու գործընթաց սկսելու անհրաժեշտ նախապայման է: Սակայն միայն այդ հանգամանքի հաստատումը բավարար չէ: Անհրաժեշտ է ևս մեկ իրավաբանական փաստի առկայություն: Այսպես՝ ընկերության լուծարման գործընթացը սկսվում է համապատասխան իրավասու անձի (ընկերության մասնակիցներ (հիմնադիրներ) կամ կանոնադրության համաձայն նման լիազորություն ունեցող մարմին կամ դատարան) որոշման հիման վրա:

Օրենսգրքի 67-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին կետի համաձայն՝ իրավաբանական անձը կարող է լուծարվել նրա հիմնադիրների (մասնակիցների) կամ կանոնադրությամբ դրա համար լիազորված իրավաբանական անձի որոշմամբ՝ հիմք ունենալով այն ժամկետի լրանալը, որով ստեղծվել է իրավաբանական անձը, կամ այն նպատակին հասնելը, որի համար այն ստեղծվել է: Քանի որ Օրենսգրքով սահմանված չէ, որ ժամկետի լրանալու կամ նպատակին հասնելու պարագայում հիմնադիրները պարտավոր են ընդունել ընկերությունը լուծարելու վերաբերյալ որոշում, ուստի ենթադրվում է, որ լուծարումը նման դեպքում կախված է ընկերության մասնակիցների հայեցողությունից: Պրակտիկայում տնտեսական ընկերությունների կանոնադրությամբ գործունեության կոնկրետ ժամկետ չի սահմանվում, բայց եթե նույնիսկ սահմանվի էլ, ապա ընկերության մասնակիցները չեն պարտավորվում այդ ժամկետի լրանալու դեպքում ընկերությունը լուծարելու մասին որոշում կայացնել, այլ կարող եմ կանոնադրության մեջ փոփոխություններ կատարել, եթե նրանք ցանկանան շարունակել ընկերության գործունեությունը: Իսկ եթե նման փոփոխություններ չկատարվեն, միևնույն է, ընկերությունը կարող է շարունակել իր գործունեությունը, քանի որ այդ պարագայում միայն ընկերության մասնակիցները կարող են ընդունել ընկերությունը լուծարելու մասին որոշում:

Ասվածից ակնհայտ է, որ ընկերության լուծարման գործընթաց սկսելու համար անհրաժեշտ է հետևյալ իրավաբանական փաստերի համակցություն՝ որոշակի հիմքերի առաջացում և լուծարման մասին իրավասու սուբյեկտի կամ մարմնի որոշման ընդունում: Վերջիններս իրավաբանական բարդ փաստակազմի առանձին տարրեր են, որոնց միաժամանակյա առկայության դեպքում միայն ընկերությունը կարող է լուծարվել:

Մասնագիտական գրականության մեջ կարելի է հանդիպել դեպքերի, երբ որպես ընկերության կամավոր լուծարման հիմք նշվում է ընկերության ընդհանուր ժողովի որոշումը[1]: Բնականաբար ընկերությունը լուծարվում է ընդհանուր ժողովի որոշման հիման վրա, սակայն նման որոշում ընդունելու առիթ, պատճառ է հանդիսանում որոշակի պայմանների առկայությունը, որոնք էլ հենց համարվում են լուծարման հիմքեր: Այսինքն՝ կարելի է եզրակացնել, որ ընկերության լուծարման հիմքերը իրավաբանական փաստեր են, որոնց առկայության դեպքում իրավասու մարմինը կարող է ընկերությունը լուծարելու մասին որոշում կայացնել:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ իրավաբանական անձանց լուծարման հիմքերը շատ բազմազան են, տեսական և գործնական առումով անհրաժեշտություն է առաջանում դրանք ենթարկելու որոշակի դասակարգման:

Մասնագիտական գրականության մեջ կարելի է հանդիպել իրավաբանական անձանց լուծարման հիմքերի տարբեր դասակարգումների: Այսպես, օրինակ, Ի. Գ. Կոբլենցը, հաշվի առնելով ընկերության գոյության վրա ազդող գործոնները, առաջարկել է իրավաբանական անձանց գոյության դադարեցման այնպիսի պատճառներ, որոնք կապված են ընկերության մասնակիցների անձի հետ, և այնպիսի հիմքեր, որոնք կապված են իրավաբանական անձի գործունեության հետ[2]: Վերջին դասակարգումը ՀՀ գործող օրենսդրության պայմաններում կիրառելի է Օրենսգրքի 67-րդ հոդվածով նախատեսված հետևյալ դեպքերի նկատմամբ՝ ժամկետի

---

[1] Տե՛ս, օրինակ, **Шиткина И.С.,** Корпоративное право, «Волтерс Клувер», М., 2007, էջ 200:

[2] Տե՛ս Гражданский кодекс РСФСР Комментарий, Под. ред. А.Г. Гойхбарга и И.Г. Кобленца, Изд. 2-ое, М., 1925, էջ 348:

լրանալը, նպատակին հասնելը կամ էլ հենց իրավաբանական անձի մասնակիցների համաձայնությունը: Իսկ ինչ վերաբերում է այն հիմքերին, որոնք կապված են իրավաբանական անձի մասնակիցների անձի հետ, ապա դա կիրառելի է միայն ընկերակցությունների պարագայում: Քանի որ ընկերակցության գործունեության մեջ կարևոր է մասնակիցների ակտիվ համագործակցությունը, ուստի նրանց կազմում փոփոխություններ տեղի ունենալու դեպքում նախատեսվում է այն լուծարելու հնարավորություն: Օրենսգրքի 84-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ լիակատար ընկերակցության մասնակիցներից որևէ մեկի դուրս գալու կամ մահվան, նրանցից մեկին անհայտ բացակայող, անգործունակ կամ սահմանափակ գործունակ կամ սնանկ ճանաչելու, մասնակիցներից մեկի նկատմամբ դատարանի վճռով վերակազմակերպման ընթացակարգեր սկսելու և այլ դեպքերում ընկերակցությունը կարող է շարունակել իր գործունեությունը, եթե դա նախատեսված է ընկերակցության կանոնադրությամբ կամ մասնակիցների համաձայնությամբ, հակառակ դեպքում ընկերակցությունը պետք է լուծարվի:

Ս. Ն. Լանդկոֆը իրավաբանական անձանց կամավոր լուծարման հիմքերի շարքում առանձնացրել է այն դեպքերը, որոնք անառարկելիորեն հանգեցնում են ընկերության լուծարման, այսինքն՝ դրանք չեն կարող չեզոքացվել, օրինակ՝ ժամկետի լրանալը, կանոնադրային նպատակներին հասնելը կամ դրանց հասնելու անհնարինությունը[1]: Բայց պետք է նկատի ունենալ, որ իրավաբանական անձանց լուծարման նման հիմքերը (ժամկետի լրանալը կամ կանոնադրային նպատակներին հասնելը) ներկայիս օրենսդրությամբ հաղթահարելի են, քանի որ ընկերության կանոնադրության մեջ համապատասխան փոփոխություններ կատարելուց հետո ընկերությունը կարող է շարունակել իր գործունեությունը:

Ս. Ն. Բրատուսը իրավաբանական անձի համապատասխան պետական մարմինների կամ իրավաբանական անձի լիազոր մարմնի որոշմամբ իրականացվող լուծարման դեպքը առանձնացրել է օրենքով կամ կանոնադրությամբ նախատեսված այլ իրավաբանական փաստերի հետևանքով իրականացվող լուծարման դեպ-

---

[1] Տե՛ս **Ландкоф С.Н.,** Товарищества и акционерные общества. Теория и практика, Харьков, 1926, էջ 49:

քից: Նա վերջիններիս շարքին է դասել ժամկետը, որով իրավաբանական անձը հիմնադրվել է, կանոնադրությամբ նախատեսված նպատակներին հասնելը, ընկերության մասնակիցների թվի՝ օրենքով նախատեսված թվից նվազելը:

Իրավաբանական անձանց՝ Ս. Ն. Լանդկոֆի և Ս. Ն. Բրատուսի կողմից ներկայացված լուծարման հիմքերի դասակարգումը վերակառուցման շրջանում օրենսդրի կողմից որոշակիորեն ընդունվում էր: Օրինակ, ԽՍՀՄ և Հանրապետությունների քաղաքացիական օրենսդրության՝ 1991 թ. հիմունքերի 17-րդ հոդվածի համաձայն, լուծման համար ժամկետի լրանալը և նպատակին հասնելը ներկայացվում են որպես ինքնուրույն հիմքեր[1]: Հետևաբար իրավաբանական անձանց՝ նման հիմքերով լուծարումը պայմանավորված չէր հիմնադիրների (մասնակիցների) կամ իրավաբանական անձի իրավասու մարմնի որոշմամբ:

Ակնհայտ է, որ նախկին խորհրդային քաղաքացիական օրենսդրությամբ նման փաստերի առկայությունը անվերապահորեն հանգեցրել է իրավաբանական անձանց լուծարման, և չի պահանջվել համապատասխան որոշում: Սակայն ներկայիս ՀՀ քաղաքացիական օրենսդրությունը նման անվերապահ պահանջներ չի նախատեսում: Ինչպես արդեն նշել ենք, օրենքով նախատեսված հիմքերի վրա հասնելը ինքնըստինքյան չի հանգեցնում իրավաբանական անձի լուծարման: Որպեսզի սկսվի իրավաբանական անձի լուծարման գործընթացը, լիազոր մարմնի կողմից պետք է համապատասխան որոշում ընդունվի: Այժմ նման անվերապահ հիմքի օրինակ կարելի է դիտարկել այն դեպքը, երբ դատարանի վճռով իրավաբանական անձի ստեղծման ժամանակ թույլ տրված օրինախախտումների պատճառով դրա գրանցումը անվավեր ճանաչելու հիմքով իրավաբանական անձը լուծարվում է:

Ներկայումս ՀՀ քաղաքացիական օրենսդրությամբ նախատեսված են ոչ միայն այն պայմանները, որոնք կարող են հիմք հանդիսանալ ընկերությունը լուծարելու մասին որոշում կայացնելու համար, այլև թվարկված են այն սուբյեկտները, որոնք օժտված են նման որոշում կայացնելու իրավասությամբ: Ընդ որում՝

[1] Տե՛ս http://pravo.gov.ru/proxy/ips/?docbody=&prevDoc=102020039&backlink=1&&nd=102011632:

Օրենսգրքի 67-րդ հոդվածը մի դեպքում նախատեսում է, որ որոշակի իրավաբանական փաստերի առկայության դեպքում կարող է ընդունվել ընկերությունը լուծարելու մասին որոշում, մեկ այլ դեպքում պահանջվում է, որ որոշակի փաստերի առկայությունը (օրինակ՝ իրավաբանական անձի գրանցումն անվավեր ճանաչելը՝ կապված այն ստեղծելու ժամանակ թույլ տրված օինախախտումների հետ) նախևառաջ ապացուցվի դատական կարգով: Այսպիսով՝ տնտեսական ընկերությունը կարող է լուծարվել հիմնադիրների (մասնակիցների) կամ կանոնադրությամբ դրա համար լիազորված մարմնի կամ դատարանի որոշմամբ:

Կախված այն հանգամանքից, թե որ մարմինն իրավունք ունի կայացնելու ընկերությունը լուծարելու մասին որոշում, նախատեսված են իրավաբանական անձանց հարկադիր և կամավոր լուծարման տեսակները: Պետք է ընդգծել, որ և՛ կամավոր, և՛ հարկադիր լուծարման համար օրենսդրությամբ նախատեսված են նույն ընթացակարգերը: Ընկերությունը լուծարելու մասին որոշում կայացնելուց հետո սկսում է լուծարման գործընթացը, որը նույնական է բոլոր իրավաբանական անձանց համար՝ անկախ նրանից, թե ով է ընդունել նման որոշում:

Այս կապակցությամբ հեղինակներից մեկի կողմից արվել է այնպիսի եզրակացություն, որ գրականության մեջ տեղ գտած այն պնդումը, թե օրենսդրությամբ (կոնկրետ դեպքում՝ ՌԴ քաղաքացիական օրենսգրքի 61-րդ հոդվածով, որի բովանդակությունը համընկնում է ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 67-րդ հոդվածի բովանդակությանը) նախատեսված է իրավաբանական անձանց լուծարման երկու կարգ՝ կամավոր և պարտադիր[1], ընդունելի չէ, քանի որ նշված դեպքում նախևառաջ նախատեսված են այն մարմինները, որոնք լիազորություն ունեն կոնկրետ իրավաբանական փաստերի առկայության պարագայում կայացնելու իրավաբանական անձի լուծարման մասին որոշում: Հետևաբար իրավաբանական անձանց լուծարման տարանջատումը հարկադիրի և կամավորի պետք է իրականացվի ոչ թե լուծարման կարգի բնույթից ել-

[1] Տե՛ս Гражданское право, том 1, Учебник, Отв. ред. Е.А. Суханов, М., 2002, էջ 202-203; Гражданское право, часть 1, Учебник, Под. ред. Ю.К. Толстого, А.М. Сергеева, М., 1996, էջ 122-123:

նելով, այլ այն մարմնի լիազորությունների վրա հիմնվելով, որն իրավունք ունի կայացնելու նման որոշում[1]:

Իրավաբանական անձանց լուծարման հիմքերի քննարկման համատեքստում անհրաժեշտ է դիմել իրավաբանական փաստերի ավանդական դասակարգմանը, որի համաձայն՝ գործողություններ-ը նախնառաջ լինում են իրավաչափ և ոչ իրավաչափ[2]: Իրավաբանական անձանց լուծարման հիմքերի սոսկ մակերեսային ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ դրանցից մի քանիսը իրոք համարվում են իրավաչափ գործողություններ, իսկ մի քանիսն էլ՝ օբյեկտիվորեն ոչ իրավաչափ: Ուստի ինքնին լուծարումը մի դեպքում կարող է համարվել իրավաչափ գործողության հետևանք, մեկ այլ դեպքում այն կարող է կատարել միայն սանկցիայի գործառույթ: Միևնույն ժամանակ պետք է նկատի ունենալ, որ սանկցիաները քաղաքացիական իրավունքում կարող են լինել տարբեր իրավական բնույթի: Օրինակ՝ դրանք կարող են հանդես գալ որպես քաղաքացիական իրավունքների և օրենքով պահպանվող շահերի պաշտպանության միջոցներ՝ կատարելով դրանց վերականգնման կամ խախտման կանխարգելման գործառույթ: Մյուս կողմից էլ սանկցիաները քաղաքացիական իրավունքում կարող են հանդես գալ որպես պատասխանատվության միջոցներ՝ նպատակաուղղված ոչ միայն խախտված իրավունքների վերականգնմանը, այլև իրավախախտի իրավունքների սահմանափակմանը կամ նրա համար լրացուցիչ պարտականություններ սահմանելուն:

Ինչպես հայտնի է, քաղաքացիական պատասխանատվության կիրառման հիմք է քաղաքացիական իրավախախտում կատարելու փաստը: Վերջինս ընդունված է համարել մեղավոր հակաիրավական արարք, որը վնաս է պատճառում այլ անձի գույքային կամ անձնական ոչ գույքային իրավունքներին[3]: Սակայն երբեմն Օրենսգրքի որոշ նորմեր պատասխանատվության կիառման հնա-

---

[1] Տե՛ս **Слеоневская А.Ю.,** Ликвидация коммерческих организаций, Дисс. канд. юрид. наук: 12.00.03, СПб, 2004, էջ 70:

[2] Տե՛ս Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական իրավունք, Մաս առաջին, խմբագիր՝ Տ. Կ. Բարսեղյան, Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2006, էջ 69:

[3] Տե՛ս ՀՀ քաղաքացիական իրավունք, 3-րդ մաս, 4-րդ հրատ. (լրացումներով և փոփոխություններով), խմբագիրներ՝ Տ. Կ. Բարսեղյան, Գ. Հ. Ղարախանյան, Երևան, ԵՊՀ հրատ., 2011, էջ 12-20:

բավորություն են նախատեսում՝ անկախ մեղքի առկայությունից (օրինակ՝ գործարարական գործունեություն իրականացնող սուբյեկտի պատասխանատվությունը), այդ իսկ պատճառով երբեմն քաղաքացիական իրավախախտման տարրեր են համարվում միայն հակահիրավական արարքը, վնասը և վերջիններիս միջև եղած պատճառահետևանքային կապը: Որոշ հեղինակներ փորձում են ապացուցել, որ իրավաբանական անձի լուծարման՝ որպես քաղաքացիական պատասխանատվության միջոցի կիրառմանը կարող է նախորդել միայն քաղաքացիական իրավունքի նորմերի կիրառման փաստը (չնայած որ իրավաբանական անձինք մեծ մասամբ լուծարվում են հանրային իրավունքի նորմերի խախտման պատճառով)[1]:

Այս կապակցությամբ հարկ ենք համարում անդրադառնալ պատասխանատվության այս միջոցի կիրառման հիմքերի ուսումնասիրությանը: Այն իրավախախտումները, որոնք կարող են հանգեցնել իրավաբանական անձի լուծարմանը, թվարկված են Օրենսգրքի 67-րդ հոդվածի 2-րդ կետի 2-րդ և 3-րդ ենթակետերում: Դրանց թվին են պատկանում նաև առանց թույլտվության (լիցենզիայի) կամ օրենքով արգելված գործունեություն իրականացնելը, օրենքի կամ այլ իրավական ակտերի բազմակի կամ կոպիտ խախտումները: Թվարկված բոլոր իրավախախտումների կազմին բնորոշ է այն փաստը, որ դրանք չեն պարունակում քաղաքացիական իրավախախտման կազմին բնորոշ այն տարրը, որ պետք է վնաս պատճառվի այլ անձանց գույքային և անձնական ոչ գույքային իրավունքներին, հետևաբար առկա չէ նաև պատճառահետևանքային կապ արարքի և նշված վնասի միջև: Այս դիտարկումը թվում է, թե կարող է հաստատել Դ. Ա. Լեպինսկիի կողմից վերն արտահայտված դիրքորոշումը, թե լուծարման՝ որպես քաղաքացիաիրավական պատասխանատվության միջոցի կիրառման համար բավական է միայն քաղաքացիաիրավական նորմի խախտման փաստը, իսկ քաղաքացիական իրավախախտման կազմի մյուս բաղադրիչների առկայությունը նշանակություն չունի: Բայց այս դիտարկումը հանգեցնում է հակառակ եզրահանգմանը. չնայած որ նշված

[1] Տե՛ս **Липинский Д.А.,** Проблемы юридической ответственности, под ред. Р. А. Хачатырова, СПБ, 2003, էջ 341-342:

իրավախախտումները նախատեսված են քաղաքացիական օրենսդրությամբ, սակայն դրանք ընդհանուր առնչություն չունեն քաղաքացիական իրավախախտումների հետ՝ դասական իմաստով, և հանրային իրավունքի նորմերի խախտումներ են: Այսպես՝ նշված իրավախախտումներից առաջինը՝ առանց թույլտվության (լիցենզիայի) գործունեություն իրականացնելը, վարչաիրավական բնույթի դասական իրավախախտում է, մինչդեռ վարչական օրենսդրության նորմերի խախտման հետևանքով իրավաբանական անձի լուծարման հնարավորությունը նախատեսված է Օրենսգրքի 67-րդ հոդվածում, ինչը չի տեղավորվում քաղաքացիաիրավական պատասխանատվության շրջանակներում: Ասվածից բխում է, որ լուծարումը՝ որպես իրավաբանական անձի պատասխանատվության միջոց, որը կիրառվում է առանց թույլտվության գործունեություն իրականացնելու հետևանքով, պետք է համարվի հանրային իրավական սանկցիա և հանվի Օրենսգրքի նշված հոդվածից: Ասվածը կարելի է հիմնավորել նաև այն հանգամանքով, որ «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ» ՀՀ օրենսգրքի[1] 169-րդ հոդվածով (ապօրինի ձեռնարկատիրություն) արդեն իսկ առանց լիցենզիայի լիցենզավորման ենթակա գործունեությամբ զբաղվելու համար նախատեսված է տուգանքի նշանակում՝ նվազագույն աշխատավարձի տասնհինգապատիկից երեսնապատիկի չափով[2]:

Լուծարումը որպես պատասխանատվության միջոց կիրառելու հաջորդ հիմքերը թվարկված են Օրենսգրքի վերը նշված հոդվածում, ըստ որի՝ առանց թույլտվության (լիցենզիայի) կամ օրենքով արգելված գործունեություն իրականացնելը, օրենքի կամ այլ իրավական ակտերի կոպիտ կամ բազմակի խախտումներ կատարելը ևս կարող են հիմք լինել իրավաբանական անձի լուծարման համար: Ի հեճուկս Օրենսգրքի 1-ին և 4-րդ հոդվածների՝ օրենքի կամ այլ իրավական ակտերի բազմակի կամ կոպիտ խախտումները, որոնք կարող են հանգեցնել իրավաբանական անձի լուծար-

---

[1] Տե՛ս ՀՍՍՀԳՍՏ 1985/23:

[2] Քանի որ նմանատիպ իրավակարգավորում է գործում նաև ՌԴ օրենսդրության համաձայն, ուստի այդ մասին կարող եք ավելի մանրամասն կարդալ **Мельничук Г.В.,** Административная ответственность за нарушение условий лицензирования // Право и экономика, 2003, № 3:

ման, առաջին հերթին ընկալվում են որպես հանրային-իրավական ոլորտի օրենսդրական ակտերի խախտումներ, օրինակ՝ վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի՝ տնտեսվարողների համար նախատեսված մի շարք կանոններ խախտելու կամ այդ արարքը կրկին կատարելու համար այդ ակտով արդեն իսկ նախատեսված են պատասխանատվության միջոցներ՝ տուգանքի տեսքով, և նման պայմաններով լուծարումը որպես լրացուցիչ պատասխանատվության միջոց նախատեսելը մեր կողմից արդարացի չի գնահատվում: Բացի այդ, եթե նման դեպքերում ընդունեն, որ լուծարումը քաղաքացիական պատասխանատվության միջոց է, կբախվեն մեկ այլ հակասության: Այսպես՝ քաղաքացիական պատասխանատվության հիմնական խնդիրներից մեկը իրավավերականգնող գործառույթ կատարելն է[1], բայց, լուծարելով իրավաբանական անձը, արդյո՞ք այդ խնդիրը կատարվում է: Իրավաբանական անձը լուծարելով՝ առաջին հերթին սահմանափակվում է դրա հիմնադիրների (մասնակիցների)՝ ընկերության կառավարմանը մասնակցելու իրավունքը, հետևաբար այս դեպքում լուծարումը կրում է ավելի շատ պատժիչ բնույթ և բնավ ուղղված չէ խախտված իրավունքների վերականգնմանը, բացի այդ՝ այս բոլոր դեպքերում իրավաբանական անձը լուծարելու պահանջով դատարան իրավունք ունեն դիմելու միայն պետական իրավասու մարմինները: Հետևաբար գտնում են, որ նման դեպքերում իրավաբանական անձի լուծարումը չի կարող համարվել քաղաքացիական պատասխանատվության միջոց, այլ պետք է ճանաչվի որպես հանրային-իրավական պատասխանատվության միջոց: Այս առումով կարծում ենք, որ միանգամայն ողջունելի է ՀՀ նոր քրեական օրենսգրքի նախագծի շրջանակներում իրավաբանական անձանց քրեական պատասխանատվության ենթարկելիս հարկադիր լուծարումը որպես պատժատեսակ նախատեսելու փորձը[2]: Այդ նախագծի 135-րդ հոդվածի համաձայն՝ հարկադիր լուծարումը բացառիկ պատիժ է, որը իրավաբանական անձի նկատմամբ սահմանվում է առանձնապես ծանր հանցագործության համար՝ հաշվի առնելով կատարված արարքի և պատճառված վնասի բնույթն ու

---

[1] Տե՛ս **Братусь С.Н.**, Юридическая ответственность и законность (очерк теории), էջ 121-161:

[2] Տե՛ս https://www.e-draft.am/projects/496/about:

չափը, հանցագործությանը դրդող պատճառներն ու պայմանները, որոնք վկայում են տվյալ իրավաբանական անձի կողմից հետագայում գործունեությունը շարունակելու անթույլատրելիության մասին:

Այժմ անդրադառնանք այն դեպքերին, երբ իրավաբանական անձի լուծարման որոշ հիմքեր կարող են դիտարկվել որպես պաշտպանության միջոցներ: Գործող քաղաքացիական օրենսդրության ուսումնասիրությունը վկայում է, որ հարկադիր լուծարման ինստիտուտի գործադրման անհրաժեշտությունը պայմանավորված է նման իրավաբանական անձի թերություններով, քանի որ իրավակարգը չի կարող հանդուրժել նման սուբյեկտի գոյությունը և, նախատեսելով այդ իրավաբանական անձի լուծարման պահանջ, կանխում է դրա կողմից այլ անձանց իրավունքների և օրինական շահերի խախտման հնարավորությունը՝ դրանով իսկ ապահովելով այդ անձանց իրավունքների պաշտպանությունը: Ասվածի կապացությամբ կարելի է առանձնացնել իրավաբանական անձի լուծարման այնպիսի հիմքեր, որոնք ուղղված են քաղաքացիների իրավունքների և այլ իրավաբանական անձանց իրավունքների ու օրինական շահերի պաշտպանությանը:

Այսպես, Օրենսգրքի 50-րդ հոդվածի համաձայն, իրավաբանական անձ է համարվում այն կազմակերպությունը, որը որպես սեփականություն ունի առանձնացված գույք: Ինչպես օրենքով, այնպես էլ տեսության մեջ[1] գույքային առանձնացվածությունը, այսինքն՝ սեփականության իրավունքով գույք ունենալը, դիտարկվում է իրավաբանական անձի կարևոր հատկանիշներից մեկը: Ուստի երբ ընկերությունն իր գործունեության հետևանքով զրկվում է սեփականությունից, տեսականորեն դադարում է իրավաբանական անձ համարվելուց: Սակայն պետք է նկատի ունենալ, որ իրավաբանական անձը դադարում է առանձնացված գույք ունանալուց ոչ միայն իր գույքի ֆիզիկական կորստի պարագայում, այլև երբ դրա ակտիվների արժեքը պակաս է իր պարտավորությունների չափից: Այդ իսկ պատճառով, Օրենսգրքի 67-րդ հոդվածի 5-րդ կետի համաձայն, եթե լուծարվող իրավաբանական ան-

---

[1] Այս մասին առավել մանրամասն տե՛ս **Долинская В.В.**, Акционерное право основные положения и тенденции, М., «Волтерс Клувер», 2006, էջ 321-322:

ձի գույքի արժեքն անբավարար է իր պարտատերերի պահանջները բավարարելու համար, ապա այն կարող է լուծարվել միայն սնանկության հետևանքով: Այս դեպքում իրավաբանական անձի լուծարումը տեղի է ունենում հատուկ ընթացակարգով, ինչը պայմանավորված է այն հանգամանքով, որ արդեն նախօրոք հայտնի է, որ լուծարվող իրավաբանական անձի գույքը բավարար չէ բոլոր պարտատերերի պահանջները բավարարելու համար: Ուստի օրենսդիրը նախատեսել է նման պահանջների բավարարման հատուկ հերթականություն, ինչը համարվում է լուծարվող իրավաբանական անձի պարտատերերի իրավունքների պաշտպանության առանձնահատուկ միջոց: Այս համատեքստում գտնում ենք, որ ընդունելի չէ հեղինակների այն պնդումը, թե սնանկության հետևանքով իրավաբանական անձի լուծարումը պատասխանատվության միջոց է[1]. այս դեպքում լուծարման պատճառ է ոչ թե քաղաքացիական իրավախախտման կատարման, այլ պարտավորությունները օբյեկտիվորեն կատարելու անկարողության փաստը:

Միևնույն ժամանակ առևտրային իրավաբանական անձանց որոշ տեսակների համար լուծարման հիմք է հանդիսանում ոչ միայն անվճարունակությունը, այլև կանոնադրական կապիտալի՝ օրենքով նախատեսված չափից նվազումը: Այսպես, գործող օրենսդրության համաձայն, որոշակի առևտրային իրավաբանական անձանց համար նախատեսված են կանոնադրական կապիտալի նվազագույն չափեր[2]: Ի թիվս այլ հատկանիշների՝ հեղինակների կողմից կարևորվում է կանոնադրական կապիտալի երաշխավորողական գործառույթը, քանի որ այն երաշխավորում է երրորդ անձի նկատմամբ իրավաբանական անձի ունեցած պարտավորությունների կատարումը[3]: Այդ իսկ պատճառով նման իրավաբանական անձանց համար օրենքով նախատեսվում է կանոնա-

---

[1] Տե՛ս **Трофимов К.Т.**, Кредитные организации в банковской системе РФ (гражданско-правовые проблемы), дис. д-ра юрид. наук., М., 2005, էջ 196:

[2] Օրինակ՝ ՀՀ ԿԲ խորհրդի՝ 2007 թ. փետրվարի 9-ի թիվ 39 Ն որոշմամբ հաստատված բանկերի գործունեության կարգավորումը, բանկային գործունեության հիմնական տնտեսական նորմատիվները կանոնակարգ 2-ի համաձայն՝ առևտրային բանկերի համար ընդհանուր կանոնադրական կապիտալի չափը սահմանվում է 30.000.000.000 ՀՀ դրամ:

[3] Տե՛ս **Шиткина И.С.**, նշված աշխատությունը, էջ 225:

դրական կապիտալի նվազագույն չափ: Ուստի պատահական չէ, որ Օրենսգրքի 98-րդ հոդվածի 4-րդ կետով նախատեսվում է, որ եթե ընկերության զուտ ակտիվների արժեքը կազմում է բացասական մեծություն կամ պակաս է կանոնադրական կապիտալի՝ օրենքով սահմանված նվազագույն չափից, ընկերությունը ենթակա է լուծարման: Զուտ ակտիվների արժեքի պակասելն ինքնին չի համարվում այլ անձանց իրավունքների խախտում, քանի որ ընկերությունը դեռ ի վիճակի է բավարարելու իր պարտատերերի պահանջները և նույնիսկ դրանից հետո մնացած գույքը բաշխելու իր մասնակիցների միջև: Հետևաբար այս դեպքում ևս լուծարումը կատարում է ընկերության մասնակիցների և պարտատերերի իրավունքների պաշտպանության գործառույթ՝ կանխելով այլ անբարենպաստ հետևանքներ, այդ թվում՝ ընկերության հետագա անվճարունակությունը:

Այժմ քննարկենք այն իրավիճակները, երբ ընկերությունները լուծարվում են՝ ելնելով ոչ թե տնտեսական ցուցանիշներից, այլ մասնակիցների թվաքանակից: Այսպես, «Սահմանափակ պատասխանատվությամբ ընկերությունների մասին» ՀՀ օրենքի 11-րդ հոդվածի 6-րդ կետի համաձայն, ընկերության մասնակիցների թիվը չպետք է գերազանցի 49-ը: Հակառակ դեպքում այն մեկ տարվա ընթացքում վերակազմավորվում է բաց բաժնետիրական ընկերության կամ առևտրային կոոպերատիվի: Եթե նշված ժամկետում ընկերությունը չվերակազմավորվի, կամ նրա մասնակիցների թվաքանակը չպակասի մինչև սահմանված քանակը, ապա ընկերությունը ենթակա է լուծարման: Նմանատիպ նորմեր նախատեսված են նաև փակ բաժնետիրական ընկերությունների համար: Քանի որ և՛ ՍՊԸ-ների, և՛ ՓԲԸ-ների դեպքում անչափ կարևորվում է մասնակիցների կազմը, ուստի իմպերատիվ կերպով նախատեսվել են թվաքանակի նման սահմանափակումներ՝ կանխելու համար հենց մասնակիցների իրավունքների հնարավոր խախտումները: Ուստի այս պարագայում ևս իրավաբանական անձանց լուծարման նշված հիմքերն ունեն իրավունքների պաշտպանության բնույթ:

Այսպիսով, ամփոփելով վերոշարադրյալը, գտնում ենք, որ իրավաբանական անձանց լուծարման հիմքերի ուսումնասիրությունն ունի տեսական և գործնական կարևոր նշանակություն, քանի

որ դրա շնորհիվ կարելի է վեր հանել տնտեսական ընկերությունների լուծարման հիմքերի առանձնահատկությունները՝ հաշվի առնելով դրանց կազմակերպաիրավական ձևի և գործունեության ոլորտի առանձնահատկությունները: Բացի այդ, հստակեցնելով ընկերությունը լուծարելու հիմքերի նշանակությունը, մի դեպքում դրանք կարելի է դիտարկել որպես պատասխանատվության միջոցներ, մեկ այլ դեպքում՝ որպես այլ անձանց իրավունքների պաշտպանության միջոցներ՝ դրանցից բխող հետևանքներով: Դա կնպաստի նաև օրենդրության կատարելագործմանը, քանի որ, ինչպես արդեն նշել ենք, լուծարման որոշ հիմքեր Օրենսգրքում զետեղելը չի բխում քաղաքացիական պատասխանատվության տրամաբանությունից:

ОСНОВАНИЯ ДЛЯ ЛИКВИДАЦИИ ХОЗЯЙСТВЕННЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ И ИХ КЛАССИФИКАЦИЯ

Ашхен Согомонян

Соискатель кафедры гражданского права ЕГУ

В статье изучаются основания для ликвидации юридических лиц. Данное исследование имеет важное теоретическое и практическое значение, поскольку полученные результаты позволяют определить особенности оснований для ликвидации хозяйственных организаций с учетом особенностей их организационно-правовой формы. В связи с этим мы разработали новую классификацию оснований для ликвидации юридических лиц и предложили исключить из Гражданского кодекса некоторые пункты, включающие основания, противоречащие сущности гражданской ответственности.

GROUNDS FOR LIQUIDATION A COMPANY AND THEIR CLASSIFICATION

Ashkhen Soghomonyan
PHD Student at YSU Chair of Civil law

The study of the grounds for the liquidation of legal entities has an important theoretical and practical significance, since as a result, it is possible to determine the features of the bases for the liquidation of economic organizations, taking into account the peculiarities of their organizational and legal form. In this regard, the author presented a new classification of the grounds for liquidation of legal entities and proposed to exclude some of the grounds from the civil code, since they contradict the meaning of civil liability.

Բանալի բառեր՝ *իրավաբանական անձի լուծարում, լուծարման հիմքեր, իրավաբանական փաստեր, քաղաքացիական իրավահարաբերություններ, հարկադիր լուծարում, կամավոր լուծարում, քաղաքացիական պատասխանատվություն, իրավունքների պաշտպանություն:*
Ключевые слова: *ликвидация юридического лица, основания для ликвидации, юридические факты, гражданско-правовые отношения, принудительная ликвидация, добровольная ликвидация, гражданская ответственность, защита прав.*
Key words: *liquidation of the legal entity, grounds for liquidation, legal facts, civil law relations, compulsory liquidation, voluntary liquidation, civil liability, protection of rights.*